

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

Стахів І. М.

ЛЕКЦІЯ № 4

БЮДЖЕТ І БЮДЖЕТНА СИСТЕМА ДЕРЖАВИ

навчальної дисципліни

Фінанси та фінанси підприємств

спеціальність: 073 Менеджмент

Опорний конспект лекції з дисципліни «Фінанси та фінанси підприємств» для студентів спеціальності 073 Менеджмент

VII с. (денна, заочна форми навчання)

ТЕМА 4. БЮДЖЕТ І БЮДЖЕТНА СИСТЕМА ДЕРЖАВИ

План

- 1. Бюджетна система і бюджетний устрій.**
- 2. Бюджетний процес. Бюджетне планування та прогнозування.**
- 3. Суть та значення міжбюджетних відносин.**

1. Бюджетна система і бюджетний устрій.

Сукупність всіх бюджетів країни утворює її бюджетну систему. В Україні бюджетна система складається з:

- 1) Державного бюджету України;
- 2) місцевих бюджетів.

Бюджетний устрій — організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, розподіл доходів і видатків між окремими ланками, правові основи функціонування бюджетів, встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи. Бюджетний устрій України визначається державним устроєм та адміністративно-територіальним поділом України.

Бюджетна система — сукупність самостійних відокремлених взаємопов'язаних між собою ланок, у яких функціонують бюджетні відносини.

Сукупність всіх бюджетів, які входять до складу бюджетної системи України, є зведеним бюджетом України. Зведений бюджет використовується для реалізації засад державного регулювання економічного і соціального розвитку України.

Видатки всіх бюджетів поділяються на поточні видатки і видатки розвитку. Поточні видатки — це витрати бюджетів на фінансування мережі підприємств, установ, організацій і органів, яка діє на початок бюджетного року, а також на фінансування заходів щодо соціального захисту населення та інших заходів, що не належать до видатків розвитку. Видатки розвитку — це витрати бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, таких як фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення, фінансування структурної перебудови народного господарства, субвенції та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням.

2. Бюджетний процес. Бюджетне планування та прогнозування.

Законодавством регламентується весь процес складання, розгляду, затвердження і виконання державного бюджету. Ця діяльність має назву бюджетного процесу, в ньому є чотири стадії:

- 1) складання проекту державного бюджету;
- 2) розгляд і затвердження державного бюджету;
- 3) виконання державного бюджету і контроль за його виконанням;
- 4) складання звіту про виконання і його затвердження.

Тривалість стадій бюджетного процесу різна в окремих країнах, але в більшості випадків весь процес триває більше, ніж 3 роки. Бюджет складається на рік, цей період має назву бюджетного періоду, він в Україні співпадає з календарним роком.

Організація бюджетного процесу в Україні здійснюється на підставі закону "Про бюджетну систему України". Складанню проекту бюджету України передуює велика і тривала підготовча робота, яка проводиться Кабінетом Міністрів, Міністерством економіки та Міністерством фінансів. Кабінет Міністрів України доводить до місцевих рад народних депутатів, їх виконавчих органів інструктивні матеріали, в яких роз'яснюються особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на наступний бюджетний рік.

Дотації — це кошти, які виділяються з державного бюджету на безповоротній основі. Надання *субвенцій* передбачає направлення коштів на фінансування конкретних заходів, а у випадку нецільового використання кошти підлягають поверненню.

У бюджетному процесі значну роль відіграє бюджетне планування, оскільки від обґрунтованого й достовірного визначення планових показників бюджету залежить якість його виконання.

Бюджетне планування - це комплекс організаційно-технічних, методичних і методологічних заходів на таких стадіях бюджетного процесу як складання, розгляд і затвердження бюджетів для визначення обсягів і джерел формування та напрямів використання бюджетних ресурсів держави з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку суспільства.

Бюджетне планування є складовою загальнодержавного економічного планування і займає центральне місце у фінансовому плануванні. Від рівня збалансованості бюджету на стадії планування, точності економічних і соціальних прогнозів залежить стабільність функціонування бюджетної сфери і рівень виконання програм упродовж майбутнього бюджетного періоду.

Організація бюджетного планування буде ефективною, якщо в неї закладатимуться науково обґрунтовані принципи.

Бюджетне прогнозування - визначення вірогідних показників доходів і видатків бюджету на перспективу. Це науково-аналітична стадія розробки стратегічного бюджету, в процесі якої формується концепція, шляхи її вирішення й основні цілі, які мають бути досягнуті.

Бюджетне прогнозування є важливим інструментом фінансового управління, що дає можливість передбачити майбутній фінансовий вплив поточної політики, економічних тенденцій та ймовірностей.

Метою бюджетного прогнозування є оцінка та визначення найвірогідніших варіантів формування ресурсів бюджету та напрямів їх використання з урахуванням пріоритетів і цілей розвитку економіки.

Прогнози можуть бути коротко- (до 3-х років), середньо- (3-5 роки) і довготерміновими (5-10 років). Дедалі більше органи державної влади та місцевого самоврядування складають довгострокові прогнози.

3. Суть та значення міжбюджетних відносин.

Міжбюджетні відносини – це відносини між державою, Автономною республікою Крим і місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією та Законами України.

Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами і бюджетними ресурсами, які повинні забезпечувати виконання цих повноважень.

Видатки на забезпечення конституційного ладу в країні здійснюються за рахунок коштів Держбюджету України. Інші - за рахунок коштів місцевих бюджетів, у тому числі трансфертів із Держбюджету.

Відповідальність за здійснення видатків покладається на органи державної та місцевої влади.

У між бюджетних відносинах важливу роль відіграють між бюджетні трансферти. **Міжбюджетні трансферти** - це кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. Для визначення МТ використовується фінансовий норматив бюджетної забезпеченості. Він визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів, які спрямовуються на реалізацію бюджетних програм, на кількість мешканців чи споживачів соціальних послуг тощо.

Обсяг кошика доходів визначається із застосуванням індексу відносної податкоспроможності бюджету на основі даних про фактичне виконання відповідного бюджету за три останні бюджетні періоди

Дотація вирівнювання та субвенції з Держбюджету перераховуються з відповідних рахунків органами Державного казначейства України до місць призначення. Порядок перерахування дотацій вирівнювання та субвенцій визначаються КМУ і мають забезпечувати своєчасність, рівномірність, гарантованість і повноту перерахування трансфертів

Стійкість бюджетної системи України багато в чому залежить від характеру міжбюджетних відносин.